

POSTANOWIENIE

Dnia 27 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania L. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

o umorzenie należności z tytułu zaległych składek,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 27 listopada 2019 r.,

zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 10 lipca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do rozpoznania i orzeczenia o kosztach
postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Na skutek apelacji L. P. Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 10 lipca 2019 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w L. z dnia 13 listopada 2018 r. oraz poprzedzającą go decyzję i przekazał sprawę Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w L. do ponownego rozpoznania oraz przekazał temu organowi nowy wniosek ubezpieczonego o umorzenie zaległych składek. Sąd Apelacyjny uznał, że decyzja organu rentowego z dnia 10 stycznia 2017 r. o odmowie umorzenia należności za okres od listopada 2004 r. do lutego 2009 r. z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w łącznej kwocie 53.712,58 zł, na ubezpieczenie zdrowotne w łącznej

kwocie 19.332,79 zł i na Fundusz Pracy w łącznej kwocie 4.101,93 zł została wydana z naruszeniem przepisów ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1551; dalej „ustawa”). Stwierdził, że na podstawie tej ustawy rozpatrywane były tylko wnioski złożone po dniu 15 stycznia 2013 r. i przed dniem 15 stycznia 2015 r., tymczasem ubezpieczony wniósł kolejny wniosek w dniu 12 września 2016 r. Po upływie terminu wynikającego z art. 1 ust. 4 ustawy organ rentowy nie miał podstaw do wszczęcia postępowania, gdyż rozpoznawanie wniosku było niedopuszczalne.

Organ rentowy, zarzucając naruszenie art. 477^{14a} i art. 386 § 1 k.p.c., wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu Sądowi do rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego. Podniósł, że zgodnie z art. 1 ust. 5 ustawy, wniosek o umorzenie składek może być złożony w ciągu 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji w przedmiocie ustalenia wysokości zadłużenia, wydanej po wejściu w życie ustawy. Taka decyzja została wydana w dniu 5 lipca 2016 r. i uprawomocniła się w dniu 17 sierpnia 2016 r., zatem ubezpieczony złożył wniosek w otwartym terminie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd drugiej instancji kontroluje zaskarżony apelacją wyrok, kontynuując postępowanie rozpoznawcze rozpoczęte przed sądem pierwszej instancji, ma zatem obowiązek orzec co do istoty sprawy (art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c.; por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 maja 1997 r., II CKN 162/97, OSNC 1997 nr 12, poz. 195; z dnia 6 grudnia 2001 r., I PKN 714/00, OSNP 2003 nr 22, poz. 544 i uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasadę prawną - z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 nr 6, poz. 55).

Wniesienie zasadnej apelacji powinno prowadzić przede wszystkim do wydania orzeczenia reformatoryjnego, a do orzeczenia kasacyjnego tylko wyjątkowo, w okolicznościach wskazanych w art. 386 § 2-4 k.p.c. Orzeczenie kasacyjne musi przy tym poprzedzać stwierdzenie nieważności postępowania lub istnienia negatywnych przesłanek procesowych, jak też jest możliwe, gdy sąd

pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy lub gdy wydanie wyroku w drugiej instancji wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd drugiej instancji może – stosownie do art. 477^{14a} k.p.c. – uchylać wyrok sądu pierwszej instancji, uchylić także objętą nim decyzję organu rentowego i przekazać sprawę bezpośrednio temu organowi do ponownego rozpoznania. Przepis art. 477^{14a} k.p.c. nie ma jednak bytu samodzielnego i jego zastosowanie wymaga przede wszystkim zaistnienia przesłanek uzasadniających uwzględnienie apelacji przez uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2011 r., I UZ 33/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 274, z dnia 21 stycznia 2013 r., II UZ 67/12, niepubl. i z dnia 18 grudnia 2012 r., II UZ 58/12, OSNP 2014 nr 1, poz. 14). Niewyróżnienie w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. podmiotu, któremu po uchyleniu wyroku sprawa jest przekazywana, nakazuje przyjęcie, że przepis ten ma zastosowanie wprost do tych wyroków sądu drugiej instancji w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, na podstawie których ponowne rozpoznanie sprawy po uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji wymaga rozpoznania przez organ rentowy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2012 r., II UZ 50/12, OSNP 2013 nr 23-24, poz. 289).

Nierozpoznanie istoty sprawy może wynikać z błędnego przyjęcia przez sąd pierwszej instancji przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie, z zaniechania zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo wskutek pominięcia merytorycznych zarzutów pozwanego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 22, z dnia 2 czerwca 2000 r., I PKN 684/99, OSNAPiUS 2002 nr 1 poz. 5). W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nierozpoznanie istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.) polega na nierozpoznaniu przez sąd pierwszej instancji sprawy w zakresie objętym zaskarżoną decyzją. Chodzi o niedokonanie oceny, czy decyzja jest prawidłowa w świetle ustaleń stanu faktycznego na etapie administracyjnym (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia z dnia 22 kwietnia 1999 r., II UKN 589/98, OSNAPiUS 2000 nr 12, poz. 483; z dnia 11 lipca 2007 r., III UK 20/07, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 264, postanowienia: z dnia 15 maja 2015 r., I UZ 7/18, niepubl., z dnia 28 czerwca 2016 r., I UZ 11/16, niepubl.).

Druga alternatywna przesłanka uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji, przewidziana w art. 386 § 4 *in fine* k.p.c. wiąże się wyłącznie z potrzebą (wymaganiem) przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, tj. gdy w sprawie w ogóle nie przeprowadzono postępowania dowodowego albo gdy dotychczas zebrany materiał dowodowy jest nieprzydatny do wydania wyroku. Nie spełnia tego wymagania potrzeba nawet znacznego uzupełnienia postępowania dowodowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2013 r., III CZ 51/13, niepubl., z dnia 21 lutego 2019 r., II UZ 42/18, niepubl. z dnia 8 sierpnia 2018 r., I UZ 16/18, niepubl., z dnia 16 stycznia 2018 r., III UZ 13/17, niepubl., oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasadę prawną - z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07).

Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku dostrzegł innego rodzaju wadę postępowania administracyjnego, którą określił jako „bezzasadne i z naruszeniem art. 1 ust. 4 ustawy wszczęcie i prowadzenie postępowania w sprawie”. Przy tej konstatacji Sąd drugiej instancji nie mógł uchylić się od merytorycznego rozstrzygnięcia, gdyż stosując art. 386 § 2-4 w związku z art. 477^{14a} k.p.c. nie wykazał, że zaskarżona decyzja nie zawiera rozstrzygnięcia co do istoty sprawy lub że konieczne jest przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości na etapie administracyjnym. Co więcej, cel taki *a limine* wyłączył, stwierdzając niedopuszczalność rozpoznania spóźnionego wniosku.

Mając to na względzie Sąd Najwyższy orzekł, jak w postanowieniu (art. 394¹ § 1¹ związku z art. 398¹⁵ § 1 i art. 394¹ § 3 k.p.c.).

as